

PÍSKY 1. MEDITERRANU *S Cardium (Laevicardium) kübecki*
HAUER
Z OSADY DÚBRAVA U PREŠOVA

(Tab. LXIV—LXV)

V roce 1937 po naší sběrné cestě do okolí Prešova, zaslal pan RNDr. Ladislav Urbánek, který tehdy působil v Prešově a věnoval se průzkumu geologických poměrů Prešovska, jeden obrovský exemplář *Cardia*, kterým obdaroval sbírky geologicko-paleontologického oddělení Národního musea v Praze.

Nález, podle údajů dra L. Urbánka, je z Prešova, a to ze šedých, nazelenalých, rozpadavých písků s drtí lastur. Tyto písky vystupují ve svahu nad silnicí pod kopcem Dúbrava, asi 300 m východně od hostince v osadě Dúbrava. Podloží není přístupno. Blízko naleziště probíhá podle Urbánkových sdělení zlom, za kterým vystupuje paleogen.

Uvedený nález *Cardia* je pravá miska, která byla roztříštěna v jednotlivé kusy, z valné části kryté původní horninou. Samotná lastura je křídovitá, dosti křehká. Proto jsem misku po stmelení jenom částečně odpreparoval, abych zamezil oddrolování kousků lastury.

Nález jsem prozkoumal a určil jsem ho jako *Cardium kübecki*, Hauer. Preparací jsem uvolnil především zámek a částečně i vnitřek při spodním okraji misky. Kdežto ostatní výplň jsou snadno odstranitelné šedavé písky, právě od středu zámku ke spodnímu okraji je proužek horniny velmi zpevněný podél puklinky. Vzhledem ke křehkosti hmoty lastury nebylo možno použít dlátek a bylo proto nutno vše odstraňovat vrtáčky. Po uvolnění zámku přeurčil jsem nález a pokládám ho za *Cardium (Laevicardium) kübecki*, Hauer.

F. X. Schaffer uvádí tento druh *Cardia* z Vídeňské pánve z jemných, žlutavých a šedých písků z Loibersdorfu, z poloh, v nichž převládají velicí mlži a je nahloučena drt' lastur.

Druhé naleziště *Cardium (Laevicardium) kübecki*, Hauer, ve žlutavých píscích téhož rázu jako Loibersdorf je Dreieichen, rovněž ve Vídeň-

ské pánvi. Toto naleziště spolu s Loibersdorfskou lokalitou označil r. 1866 E. S u e s s jako Loibersdorfské vrstvy.

Stratigraficky Loibersdorfské vrstvy Vídeňské pánve náleží spodnímu miocenu, a to 1. mediterranu. Serge v. B u b n o f f (1935, str. 1090) je uvádí jako spodní část burdigalienu. Je to období největšího rozsahu transgrese moře 1. mediterranu, jak zdůrazňuje F. X. S c h a f f e r.

Porovnal jsem náš nález z osady Dúbravy u Prešova s vyobrazením a diagnosou, které podávají ve svých pracích F. X. S c h a f f e r i M. H ö r n e s. Na tabuli 31 S c h a f f e r o v a díla je vyobrazena levá miska, náš exemplář je pravá miska. Nutno poznamenat, že se náš exemplář neshoduje co do počtu žeber se S c h a f f e r o v ý m vyobrazením exempláře z Loibersdorfu. Počet žeber na misce z Prešova je však shodný s počtem uváděným S c h a f f e r e m v textu, to jest, má 33—34 žebra.

Tvarem a uspořádáním zámku shoduje se náš exemplář s miskou vyobrazenou na tabuli 31, obr. 2, tedy při pohledu dovnitř misky. Vyobrazení misce chybí zadní část. Přesto je jasné, že dorsální okraj s ventrálním svírá úhel, jak je uvedeno v diagnose. Právě uvedený znak není však dobře patrný na obr. 1, tab. 31, při pohledu na vnější plochy misky. Na obr. 1 není ani vidět, že zadní část misky chybí. Dorsální okraj je nesprávně zaretušován, jako kdyby zadní okraj nebyl porušen. Tuto nesprávnost možno sledovat na průběhu narůstajících rýh. Nesprávně je zaretušován také antero-dorsální okraj, jak je zřejmo z přerušení radiálních žeber. Vzniká tím před vrcholem vykrojení, které ve skutečnosti na misce není, nýbrž jde jen o nepatrné prohnutí. Je tedy obr. 1 na tab. 31 skreslen a skýtá nesprávnou představu o tvaru misky při pohledu na vnější plochu.

Poměr rozměrů je tento:

levá miska z Loibersdorfu měří:

délka: 142 mm, výška: 137 mm, šířka: 54 mm;

pravá miska z Prešova-Dúbravy:

délka: 147 mm, výška: 146 mm, šířka: 55 mm.

Rozhodně mnohem lépe odpovídá náš exemplář vyobrazením v díle M. H ö r n e s o v ě.

Pohled na vnitřní plochu misky, vyobrazený M. H ö r n e s e m na tab. 21 a náš exemplář, jsou totožné. Stejně je uspořádání zámku při porovnání vnitřku pravé misky, vyobrazené nahoře. Na spodním obrázku téže tabule, kde je zakreslen vnitřek levé misky, vidíme, že také počet zubů uvnitř misky při okraji je stejný, a to asi 33 až 34, jak na vyobrazení z Vídeňské pánve, tak na exempláři z Prešova-Dúbravy.

Správný obraz povrchu pravé misky vidíme na H ö r n e s o v ě vyobra-

zení 1 na tabuli 22. Tomuto vyobrazení tvarem misky i rázem žeber odpovídá miska z Prešova-Dúbravy.

Původní naleziště druhu *Cardium (Laevicardium) kübecki*, Hauer, je Korod v Sedmíhradsku, odkud je uvedl a vyobrazil Fichtelr. 1780 jako *Cardium pectinatum*, dále r. 1834 Boué jako *Cardium* nov. spec. a r. 1837 Bronn rovněž jako *Cardium* nov. spec., načež Hauer r. 1847 je uvádí z původního sedmíhradského naleziště pod druhovým označením *Cardium kübecki*.

Misku z Prešova-Dúbravy porovnal jsem také s nálezem celého *Cardia*, obou misek pohromadě, které je ve sbírkách geologicko-paleontologického oddělení Národního musea v Praze. Tento exemplář z Loibersdorfu je menší než miska vyobrazená F. X. Schaffferem i než miska z Prešova-Dúbravy. Délka je: 131 mm, výška: 126 mm, šířka obou misek pohromadě: 96 mm, t. j. jedné misky 48 mm. Počet žeber je asi 33. Misky jsou silné, křídovité. Nález je ze žlutavých, slabě našedlých, jemnozrnných pískovců.

Poněvadž hlavní znaky, to jest tvar, po srovnání s neretušovaným vyobrazením na tab. 31, obr. 2, velikost, jednoduchá, nezdobená žebra s úzkými mezižeberními mezerami, stejně jako počet žeber v díle Schaffferově i v díle Hörnesově, i porovnání s nálezem z písků od Loibersdorfu souhlasí s *Cardium (Laevicardium) kübecki*, Hauer, pokládám nález z Prešova-Dúbravy za totožný s tímto druhem a tím písku u osady Dúbrava sev. od Prešova, v nichž dr. L. Urbánek misku našel, za burdigalienské a tedy za náležící 1. mediterranu.

Geologicko-paleontologické oddělení
Národního musea v Praze

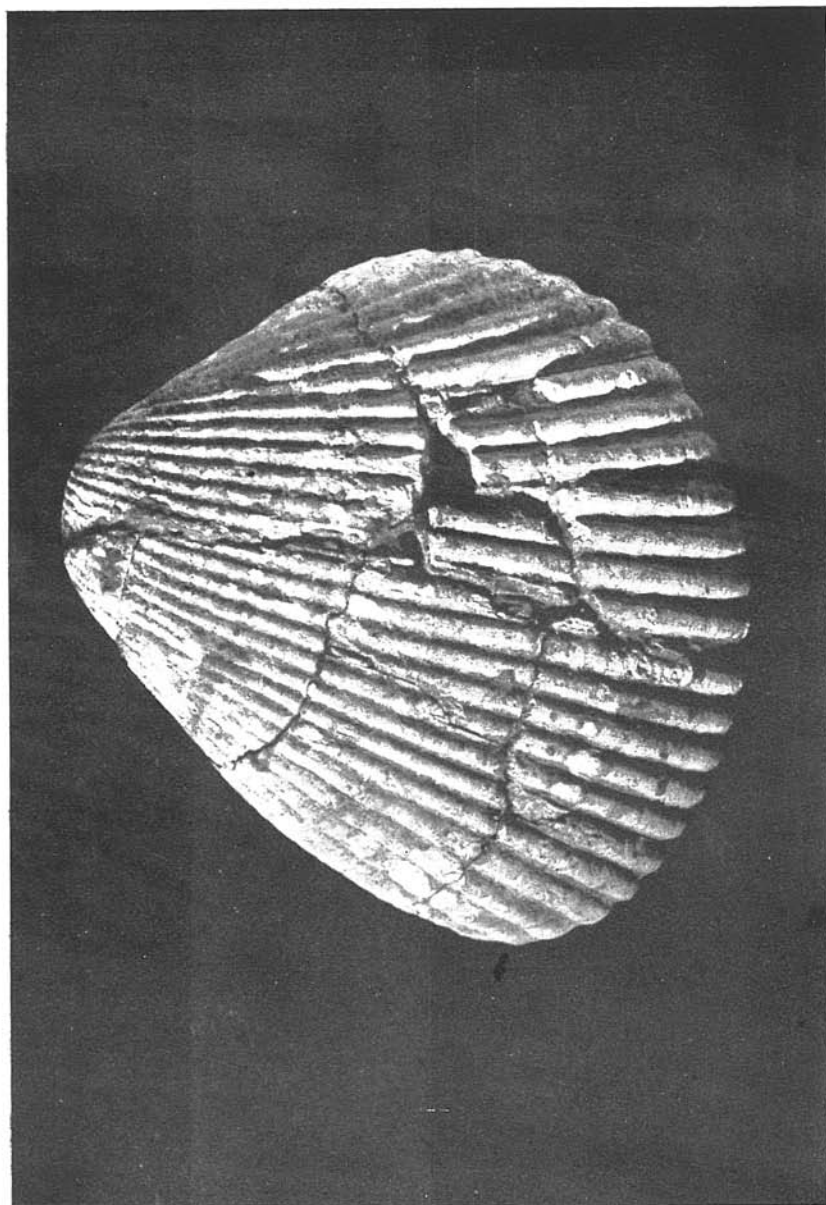
Объяснение таблиц LXIV—LXV.

Табл. LXIV. *Cardium (Laevicardium) kübecki* Hauer. Правая створка, вид внешней поверхности. Прешов, поселок Дубрава. Длина 147 мм, высота 137 мм, ширина 55 мм. Экземпляр сохраняется под № 25.621 в коллекциях геологическо-палеонтологического отделения Национального музея в Праге.

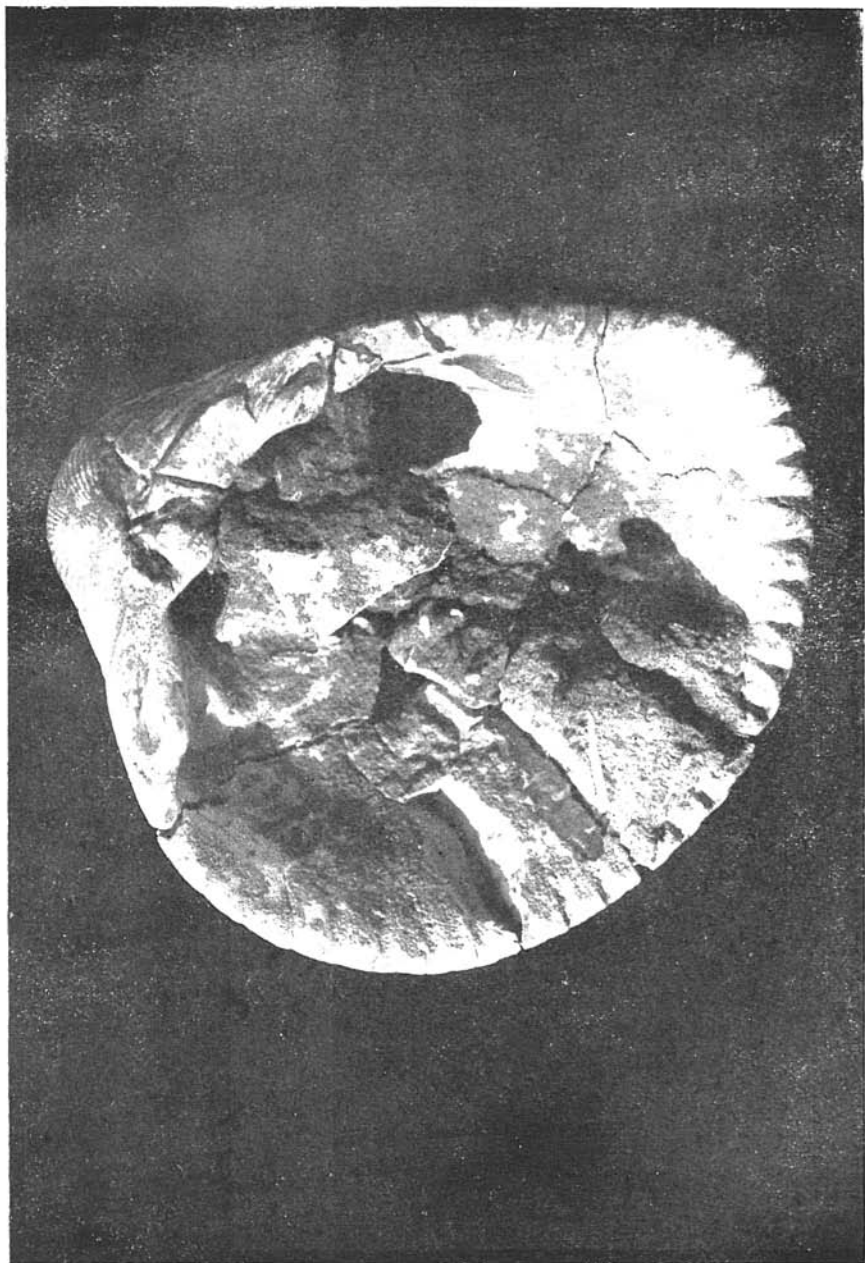
Табл. LXV. *Cardium (Laevicardium) kübecki* Hauer. Правая створка, вид внутренней стороны. Экземпляр под № 25.621 сохраняется в коллекциях геологическо-палеонтологического отделения Национального музея в Праге.

Erläuterungen zu den Tafeln LXIV—LXV

- Tafel LXIV. *Cardium (Laevicardium) kübecki* H a u e r. Rechte Schüssel, Ansicht der äusseren Fläche. Prešov, Siedlung Dúbrava. Länge — 147 mm, Höhe — 137 mm, Breite — 55 mm. Das Exemplar befindet sich unter No 25.621 in den Sammlungen der geologisch-paläontologischen Abteilung des Nationalmuseums in Prag.
- Tafel LXV. *Cardium (Laevicardium) kübecki* H a u e r. Rechte Schüssel. Innenansicht der Schüssel. Das Exemplar befindet sich unter No 25.621 in den Sammlungen der geologisch-paläontologischen Abteilung des Nationalmuseums in Prag.

Cardium (Laevicardium) kübecki Hauer. Pravá miska, pohled na vnější plochu. Prešov, osada Dúbrava. Leg. a dar. Dr. L. Urbánek. Délka 147 mm, výška 137 mm, šířka 55 mm. Exemplář 25.621 uložen ve sbírkách geol. paleont. oddělení Národního musea v Praze.

Cardium (Laevicardium) kübecki Hauer. Pravá miska, pohled dovnitř misky. Prešov, osada Dúbrava. Leg. a dar. Dr. L. Urbánek. Exemplář 25.621 uložen ve sbírkách geol. paleont. oddělení Národního musea v Praze.